

Mokymosi nesėkmės prevencija

Galutinė apibendrinta ataskaita

EUROPEAN AGENCY
for Special Needs and Inclusive Education

MOKYMOSI NESĖKMĖS PREVENCIJA

Galutinė apibendrinta ataskaita

Europos specialiojo ir inkluzinio ugdymo plėtros agentūra (toliau – Agentūra) yra nepriklausoma ir savarankiška organizacija. Agentūrą bendrai finansuoja valstybių narių švietimo ministerijos ir Europos Komisija, teikdama dotaciją Europos Sąjungos (ES) „Erasmus+“ švietimo programos (2014–2020 m.) veiklai.

Bendrai finansuojama pagal Europos Sąjungos programą „Erasmus+“

Europos Komisijos pagalba rengiant šį leidinį nereiškia pritarimo turiniui, nes jis atspindi tik autorių požiūrį, todėl Komisija negali būti laikoma atsakinga už jokią leidinyje pateikiamos informacijos naudojimą.

Bet kurio asmens nuomonė, pateikta šiame dokumente, nebūtinai atitinka oficialiąją Agentūros, jos valstybių narių ar Komisijos nuomonę.

Redaktorius: Anthoula Kefallinou

Dokumento ištraukomis leidžiama naudotis tik pateikiant aiškų nuorodą į šaltinį. Ši ataskaita turėtų būti įvardijama taip: Europos specialiojo ir inkluzinio ugdymo plėtros agentūra, 2020 m. *Mokymosi nesėkmės prevencija: Galutinė apibendrinta ataskaita.* (A. Kefallinou, red.). Odensė, Danija

Siekiant užtikrinti didesnį prieinamumą, ši ataskaita pateikiama 25 kalbomis ir elektronine forma Agentūros interneto svetainėje www.european-agency.org

Tai originalaus teksto anglų kalba vertimas. Jei kyla abejonių dėl informacijos vertime tikslumo, žr. originalų tekstą anglų kalba.

ISBN: 978-87-7110-894-1 (elektroninis dokumentas)

© European Agency for Special Needs and Inclusive Education 2020

Sekretoriatas
Østre Stationsvej 33
DK-5000 Odense C Denmark
Tel. +45 64 41 00 20
secretariat@european-agency.org

Biuras Briuselyje
Rue Montoyer, 21
BE-1000 Brussels Belgium
Tel. +32 2 213 62 80
brussels.office@european-agency.org

TURINYS

ĮVADAS	6
PROJEKTO KONCEPCIJA	6
Mokymosi nesėkmės apibrėžimas	6
Sisteminis požiūris į mokymosi nesėkmės prevenciją	7
IŠVADOS IŠ MOKSLINIŲ TYRIMŲ LITERATŪROS	10
IŠVADOS IŠ POLITIKOS LITERATŪROS	13
PAGRINDINIAI POLITINIAI VEIKSMAI, KAIP IŠVENGTI MOKYMOSI NESĖKMĖS	15
PROJEKTO REZULTATAI	17
NAUDOTA LITERATŪRA	18

ĮVADAS

Mokyklų galimybių didinimas ir kova su mokymosi nesėkme yra lemiami veiksniai kuriant įtraukiojo ugdymo sistemas. Pastaraisiais metais Europos specialiojo ir inkliuzinio ugdymo plėtros agentūros (toliau – Agentūra) šalys narės prioritetą skyrė mokymosi nesėkmės prevencijos klausimui. 2015 m. vykdytos šalių apklausos metu Agentūros Atstovų tarybos nariai išreiškė pageidavimą, kad Agentūra inicijuotų projektą, kurio metu būtų nagrinėjami mokymosi nesėkmės ir įtraukties aspektai. Reaguodama į šį pageidavimą, Agentūra sukūrė teminį projektą pavadinimu **Mokymosi nesėkmės prevencija: įtraukiojo ugdymo politikos potencialo sistemos ir asmens lygmenimis tyrimas (PSF)**. Šis projektas sukurtas remiantis esamu Agentūros darbu dėl problemų, susijusių su mokymosi nesėkme.

PSF projektas pateikia išsamią esamos politikos ir mokslinių tyrimų literatūros, susijusios su mokymosi nesėkmės prevencija, apžvalgą. Jo tikslas – išryškinti esminius įtraukties politikos struktūrinius elementus, galinčius padėti kovoti su mokymosi nesėkme ir pagerinti mokyklų sistemos galimybes tenkinant skirtingus mokinių poreikius.

Projektas buvo vykdomas nuo 2018 iki 2019 metų. Jo metu buvo tiriama, ar įtraukiojo ugdymo politika suteikia pakankamai galimybių apsaugoti nuo mokymosi nesėkmės tiek atskirą individą, tiek sistemą. Projekto veiklos buvo nukreiptos šiems klausimams nagrinėti:

1. Kas apie mokymosi nesėkmės prevencijos ir įtraukiojo ugdymo sistemų ryšį rašoma mokslinių tyrimų literatūroje?
2. Kaip Agentūros šalių narių įtraukiojo ugdymo politikoje apibrėžta mokymosi nesėkmės prevencija ir kaip ji vykdoma visos sistemos ir atskirų besimokančiųjų lygmeniu požiūriu?
3. Kokių įtraukties politikos elementų ir sistemų reikia norint išvengti mokymosi nesėkmės?

Projekto komanda atliko duomenų ir dokumentų analizę dirbdama dviem kryptimis. Pirmoji kryptis – peržiūrėti ir išanalizuoti Europos bei tarptautinių mokslinių tyrimų literatūrą, susijusią su mokymosi nesėkmės prevencija įtraukiojo ugdymo kontekste. Antroji kryptis – išanalizuoti Europos ir tarptautinės politikos literatūrą. Komanda taip pat išnagrinėjo nacionalinės politikos priemones, susijusias su mokymosi nesėkmės prevencija. Tai apėmė informacijos rinkimą iš Agentūros šalių narių, atliekant projekto šalių apklausą, kuria buvo siekiama nustatyti jų politikoje užkoduotą požiūrį į mokymosi nesėkmę. Analizei ataskaitas pateikė keturiolika šalių: Airija, Čekija, Estija, Graikija, Islandija, Jungtinė Karalystė (Šiaurės Airija), Jungtinė Karalystė (Škotija), Latvija, Malta, Serbija, Slovakija, Suomija, Švedija ir Vokietija.

Projekto metu dėmesys buvo telkiamas į visą laikotarpį: nuo pradinio iki vidurinio ugdymo programos baigimo, tai yra į **tarptautinės standartinės švietimo klasifikacijos** 1–3 lygius. Pagrindinė projekto rezultatų vartotojų tikslinė grupė: nacionalinės, regioninės ir vietinės įtraukiojo ugdymo politikos formuotojai.

PROJEKTO KONCEPCIJA

Mokymosi nesėkmės apibrėžimas

Kadangi mokymosi nesėkmė yra sudėtinga problema, labai svarbu šį terminą išgryninti ir apibrėžti projekto kontekste.

Remiantis **PSF literatūros apžvalga** (Europos Agentūra, 2019a), tiriant mokymosi nesėkmę, dėmesys buvo telkiamas į dvi pagrindines perspektyvas: individo (kaip konkreitiems asmenims gali nepasisiekti mokyklos sistemoje) ir organizacijos (kaip mokyklos sistema gali būti nepalanki (nesėkminga) besimokantiesiems ir tokiu būdu prisidėti prie mokymosi nesėkmės).

Politikos literatūroje dažnai minima organizacijos perspektyvos svarba mokymosi nesėkmės prevencijai. Tačiau tarptautinės ir Europos politikos dokumentuose, kuriuose nagrinėjamas mokyklos nebaigimas arba ankstyvas pasitraukimas iš švietimo sistemos (žr. Europos Agentūra, 2016; 2017a; Europos Komisija, 2015) ir mokyklos veiksmingumas bei tobulinimas (žr. Europos Komisija, 2017), apie tai beveik neužsimenama.

Atsižvelgiant į tai, PSF projekte pateikiamas toliau nurodytas mokymosi nesėkmės apibrėžimas.

Mokymosi nesėkmė įvyksta tada, kai sistema negali suteikti tinkamo ir įtraukiojo ugdymo paslaugų, kurių išdavoje mokymasis būtų sėkmingas, pagrįstas įsipareigojimais, užtikrinantis kiek įmanoma aktyvesnį asmens dalyvavimą bendruomenės gyvenime ir nuoseklų perėjimą į suaugusiųjų gyvenimą (Europos Agentūra, 2019b, 22 psl.).

Taigi mokymosi nesėkmės prevencija apima įtraukios sistemos, kurioje visi besimokantieji, neišskiriant tų, kuriems kyla didžiausia nesėkmės rizika ir tų, kuriems labiausiai gresia būti pašalintiems iš mokyklos, gautų aukštos kokybės išsilavinimą, sukūrimas. Tai sudarytų prielaidas aukštesniems mokymosi pasiekimams ir padėtų sėkmingai baigti privalomojo ugdymo programą. Akivaizdu, kad neapsiribojama vien mokyklos, kaip organizacijos, vaidmeniu, išryškinamas teisingumo aspektas, padedant užtikrinti įsitraukimą į bendruomenės gyvenimą ir sklandžią gyvenimo suaugusiųjų pasaulyje pradžią (Europos Agentūra, 2019b).

Sisteminis požiūris į mokymosi nesėkmės prevenciją

Projekto koncepcijoje pabrėžiama sisteminė perspektyva ir **žmogaus teisės**. Atsižvelgiant į tai, švietimo sistemos turėtų įgalinti mokyklas padėti kiekvienam besimokančiajam realizuoti savo teisę į aukštos kokybės ugdymą.

Tai reiškia:

... dėmesio perkėlimą nuo individualios pagalbos ir kompensavimo metodų (tai yra, atsižvelgiant į medicininę diagnozę ar „etiketę“) į labiau prevencines mokymo ir mokymosi priemones bei aktyvesnes to formas (Europos Agentūra, 2017b, 19 psl.).

Šis požiūris reiškia, kad siekiama patenkinti visų besimokančiųjų poreikius. Vadovaujantis šia nuostata siekiama nustatyti institucines kliūtis, kurios gali lemti mokymosi nesėkmę visuose lygmenyse, ir jas pašalinti bei skatinti vystymąsi sistemos, užtikrinančios teisingumą ir kokybę.

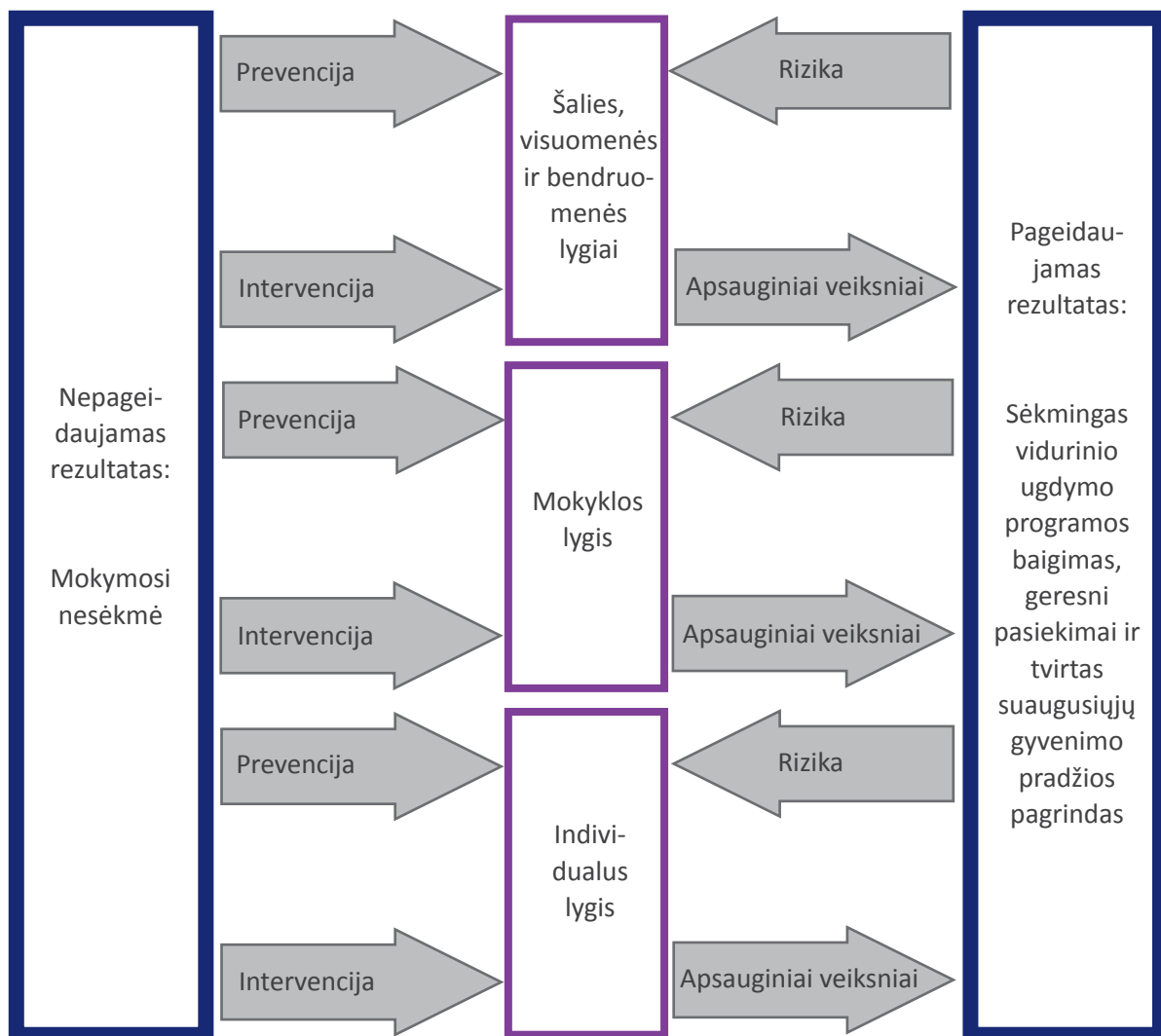
Įtraukiojo ugdymo sistemas labiausiai palaiko politikos priemonės, akcentuojančios prevenciją, o ne intervenciją ir kompensaciją. PSF projektas pripažįsta, kad kompensavimo priemonės gali būti reikalingos kai kuriems besimokantiejiems ir todėl jas šalys dažnai naudoja. Tačiau kompensavimo politikos veiksmai ir priemonės turėtų būti taikomos tik kraštutiniais atvejais. Šalys pirmenybę turi teikti prevenciniams metodams.

Mokymosi nesėkmės gali padėti išvengti nacionalinės / regioninės ir vietos politikos priemonės, tinkama mokyklos organizacijos struktūra ir konkrečių aplinkybių supratimas bei reakcija į jas. PSF literatūros apžvalgoje akcentuojamas konceptualus mokymosi nesėkmės prevencijos modelis, į kurį įeina šie elementai ir kuris yra pagrįstas ankstesne Agentūros atlikta analize apie ankstyvą pasitraukimą iš švietimo sistemos arba mokyklos nebaigimą (Europos Agentūra, 2016; 2017a). Pagal šį modelį **mokinio gyvenime esama įvairių jėgų (rizikų ir apsauginių veiksmų), taip pat ir išorinių, kurias įtakoti gali politikos formuotojai ir įvairūs švietimo profesionalai (prevencinės strategijos ir intervencijos).**

Šis modelis iliustruoja, kaip įvairios jėgos blaško mokinį tarp pageidaujamų sėkmingo vidurinio ugdymo programos baigimo, geresnių pasiekimų bei tvirto suaugusiųjų gyvenimo pradžios pagrindo susikūrimo pasekmių ir nepageidaujamų mokymosi nesėkmės pasekmių. Šios jėgos veikia bendruomenėje, mokykloje ir individo lygmenyje (Europos Agentūra, 2019a). Pagal šį modelį svarbi yra ekosistema, kurioje šios jėgos veikia (Bronfenbrenner, 2005).

PSF projektas pabrėžia šią ekosistemos perspektyvą, į kurią atsižvelgiant reikia toliau nagrinėti sistemos veikimo metodus mokymosi nesėkmės prevencijos aspektu. Jis analizuoja mokymosi nesėkmės prevenciją **įtraukiojo ugdymo ekosistemos modelio** kontekste. Jis pagrįstas pastarąja Agentūros atlikta analize ir ją plėtoja šiais aspektais: **Ankstyvojo amžiaus vaikų įtraukusis ugdymas, Visų įtraukiojo ugdymo mokinių pasiekimų gerinimas ir Parama įtraukios mokyklos lyderystei**. Šio ekosistemos modelio parengimo tikslas – padėti švietimo politikos ir sistemų formuotojams apsibrėžti svarbiausias sritis, kurias reikia peržiūrėti vietos, regioniniu ir (arba) šalies lygiu.

1 pav. Bendras ekosistemos ir veiksnių, įtakančių mokymosi nesėkmę, analizės modelis (adaptuotas iš Europos Agentūra, 2017a)

Ekosistemos modelį sudaro šios tarpusavyje susijusios sistemos:

- **Mikrosistema** apima procesus mokykloje ir besimokančiojo bendravimą su bendraamžiais ir suaugusiais. Šio projekto kontekste mikrosistema nagrinėja visos mokyklos bendruomenės nuostatas ir į mokinį nukreiptą praktiką, kurie galėtų pagerinti mokyklos lankomumą ir mokinio įsitraukimą.
- **Mezosistema** atspindi vidinius mikrosistemos ryšius, kurie turi įtakos mokyklos organizacijos struktūrai ir sistemai. Šio projekto požiūriu mezosistema apima sąveiką mokyklos lygiu, kuris gali padėti susidoroti su mokymosi nesėkme.
- **Egzosistema** apima bendruomenės kontekstą, kuris gali daryti įtakos kitiems lygiams. Šiame projekte egzosistema yra orientuota į vietos bendruomenės veiksmus, kurie gali prisidėti prie mokymosi nesėkmės prevencijos.
- **Makrosistema** reiškia platesnį socialinį, kultūrinį ir teisinį kontekstą, ji apima visas kitas sistemas. Šio projekto kontekste makrosistema apima nacionalines / regionines mokymosi nesėkmės prevencijos ir įtraukties skatinimo priemones.

Skirtingi sistemos komponentai ir jų tarpusavio ryšiai turi įtakos mokyklų galimybei priimti ir įtraukti visus mokinius. Jei mokyklos sistema negali suteikti lygių galimybių kiekvienam besimokančiajam, kad jis sėkmingai baigtų mokyklą ir būtų pasiruošęs suaugusiųjų gyvenimui, tai yra „nesėkmė“.

Ekosistemos modelis pabrėžia sistemos lygių tarpusavio ryšį ir tarpusavio priklausomybę. Todėl bet kokia pastanga pakeisti vieną sistemos elementą turi būti laikoma poveikiu kitiems elementams (Europos Agentūra, 2019a).

Šis modelis apibrėžia veiksnius – tiek vidinius, tiek išorinius – asmeniui. Todėl jis nebekelia dichotominio klausimo, ar mokymosi ir įtraukties pasekmės priklauso nuo individo ar nuo konteksto. Taigi, kiekvienas veiksnys visada yra susijęs su ekosistema, kurioje yra besimokantysis. Todėl, visą dėmesį sutelkdamas į mokinį, ekosistemos modelis atspindi ir palaiko žmogaus teisių koncepciją (ten pat).

IŠVADOS IŠ MOKSLINIŲ TYRIMŲ LITERATŪROS

Pirmoji projekto kryptis buvo peržiūrėti ir išanalizuoti Europos bei tarptautinių mokslinių tyrimų literatūrą, susijusią su mokymosi nesėkmės prevencija įtraukiojo ugdymo kontekste. **PSF literatūros apžvalgoje** pateikiami moksliniai tyrimai, kuriuose taikomi įvairūs metodai norint suprasti ir identifikuoti mokymosi nesėkmės problemas sprendimus. Literatūroje pateikiamuose mokymosi nesėkmės apibrėžimuose dėmesys telkiamas į individualius besimokančiuosius, o ne į mokyklos tobulinimą. Šie apibrėžimai patenka į tris pagrindines temas:

- Mokyklos nebaigimas
- Žemi akademiniai pasiekimai
- Negalėjimas visapusiškai dalyvauti visuomenės gyvenime arba prasta suaugusiojo gyvenimo gerovė (Europos Agentūra, 2019a).

Literatūra iliustruoja veiksnius, kurie gali lemti mokymosi nesėkmę, sudėtingumą. Joje taip pat nurodomi veiksmai, kurių gali reikėti imtis norint apsaugoti nuo mokymosi nesėkmės kiekviename ekosistemos lygyje. Kiekviena tema apibūdinama rizikų rinkiniu, apsauginiais veiksniais, prevencinėmis strategijomis ir intervencijomis. Šios jėgos blaško mokinį tarp mokymosi sėkmės ir mokymosi nesėkmės.

Jėgos, susijusios su mokymosi nesėkme ir sėkme, veikia visuomenės lygiu per nacionalinę politiką ir vietos kontekstą. Mokyklos lygiu jos veikia per mokyklos organizaciją ir

lankstumą reaguoti į atskirų mokinių situacijas. Jos taip pat veikia šeimos ir individo lygmenyje, šiuo požiūriu jos apima vidinius asmeninius veiksnius (pvz., motyvacinis, fizinius, sensorinius, genetinius, kognityvinius ir lingvistinius) ir tarpasmeninius veiksnius (pvz., šeimos poreikius, pagalbos prieinamumą, socialinius įgūdžius ir galimybes).

Norint sumažinti rizikas ir išvengti problemų bei pašalinti arba sumažinti mokymosi nesėkmės tikimybę, galima taikyti įvairius metodus. Literatūroje siūloma imtis tokių veiksmų kiekviename iš sistemos lygių:

Nacionaliniu, visuomenės ir bendruomenės lygiu (makrosistema ir egzosistema) reikia:

- kovoti su socialine nelygybe;
- skatinti lygybę;
- kovoti su skurdu;
- pagerinti psichikos sveikatos priežiūros ir gydymo paslaugų mokiniams bei mokytojams prieinamumą;
- padidinti bendruomenės mastu teikiamų pagalbos paslaugų prieinamumą;
- kurti narkotikų ir alkoholio vartojimo prevencijos programas, kurios taip pat padėtų šeimoms.

Todėl nacionalinė, regioninė ir globalinė politika, kuri turi įtakos sveikatos priežiūrai, įdarbinimui, būsto ir socialinei gerovei, yra labai aktuali kalbant šia tema.

Mokyklos lygiu (mezosistema ir mikrosistema) gali būti reikšmingų mokymosi ir dalyvavimo mokyklos gyvenime trukdžių. Mokyklos turi kurti aplinką, kurioje mokiniai jaustųsi saugūs ir vertinami, o tėvai būtų įtraukti į mokyklos gyvenimą. Apskritai, tyrimai rodo, kad tėvų ir šeimos įtaka neturi apsiriboti tik bendra veikla. Mokyklos turi rasti būdų kaip tėvus įtraukti į jų vaikų švietimą, teikti tėvystės įgūdžių gerinimo paslaugas, atsižvelgti į kartų kaitą imigrantų populiacijose, kuri gali paveikti motyvaciją ir įsitraukimą, bei padėti socialinės rizikos šeimoms.

Mokyklos ir mokytojai gali imtis teikti pagalbą tėvų netekusiems mokiniams, supažindinti besimokančiuosius su įvairiomis profesijomis, kad tai įkvėptų juos turėti tikslų, siekti karjeros, bei palaikyti tinkamą mokyklos pastato kokybę. Literatūroje akcentuojama mokytojo ir mokinio santykių, teigiamų mokytojų nuostatų mokinių atžvilgiu svarba, būtinybė netaikyti gėdijimo kaip ugdymo metodo ir sąžiningos drausmės politikos taikymo reikšmė. Mokslinių tyrimų literatūroje taip pat siūlomos mokinio pažangos stebėjimo strategijos. Kalbant apie mokinio motyvacijos užtikrinimą, labai svarbu, kad mokytojai skatintų mokinių mąstyseną, pagrįstą principu „nesėkmės skatina tobulėti“, ir suprastų, kad atskiromis aplinkybėmis gali reikėti papildomos pagalbos.

Asmens lygiu (mikrosistema) reikia atsižvelgti į daugybę niuansų. Mokiniai turi specialiųjų ugdymosi poreikių arba negalių, žemą akademinio įsitraukimo lygį, mažus lūkesčius ir žemą savi-veiksmingumo (asmeninio efektyvumo) lygį. Mokyklą jie gali laikyti ne itin svarbia jų gyvenimui. Tam tikrais individualiais iššūkiams gali tapti ir vieno iš tėvų mirtis, rizikingas elgesys (pvz., narkotikų ar alkoholio vartojimas), įvaikinimo faktas ar buvimas globos sistemoje ir nėštumas paauglystėje.

Mokyklos ir bendruomenės gali padėti sumažinti sunkumus šiais būdais:

- skatindamos už mokyklos veikiančių agentūrų (centrų) ir mokyklų bendradarbiavimą ir tobulindamos paslaugų, tokių kaip vaiko priežiūra mokykloje, logopedinė pagalba, specialistų konsultacijos, ir psichikos sveikatos priežiūra, prieinamumą;
- dažniau taikydamos formuojamąjį tęstinį vertinimą, pagrįstą kompetencija ir skatinantį mokytis;
- sukurdamos mokymosi programą, atitinkančią mokinių interesus, siekius ir poreikius, stiprintų mokymosi įgūdžius ir skatintų savarankišką mokymąsi;
- prisidėdamos prie mokinio mokymosi motyvacijos palaikymo, įtraukdamos vietas bendruomenę ir ugdydamos atsparumą neigiamam poveikiui;
- tobulindamos individualiai pritaikytus mokymo metodus, ypač specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems mokiniams;
- anksti pastebėdamos prastą akademinę pažangą ir, prireikus, nedelsiant suteikdamos reikiamą pagalbą;
- netaikydamos antramečiavimo.

Galiausiai, būtina reguliariai peržiūrėti mokymosi nesėkmės mažinimo strategijų veiksmingumą. Prevencijoje neturi būti poreikio imtis kompensavimo veiksmų. Tačiau tolesnės intervencijos gali būti nukreiptos į bet kuriuos kilsiančius nenumatytus iššūkius.

Apibendrinant, mokslinių tyrimų literatūra rodo, kad švietimo sistemos gali būti organizuotos taip, kad veiksmingai patenkintų įvairius besimokančiųjų poreikius ir apsaugotų nuo mokymosi nesėkmės. PSF literatūros apžvalgoje minimas **universalus dizainas**, kuris gali padėti padidinti įtrauktį ir skatinti visų besimokančiųjų sėkmę (Europos Agentūra, 2019a).

IŠVADOS IŠ POLITIKOS LITERATŪROS

Projekto veiklos **antra kryptis** analizavo esamas nacionalinės politikos priemones, skirtas mokymosi nesėkmės prevencijai. Politikos apžvalga rodo, kad Europos šalys vis labiau įsipareigoja kurti kuo teisingesnes ir įtraukias švietimo sistemas. Tačiau matyti aiškus **tarptautinis susirūpinimas dėl žemų tam tikrų mokinių grupių akademinų pasiekimų**. Taip pat kyla susirūpinimas dėl vis platesnio mokymosi nesėkmės masto sisteminiu požiūriu.

Švietimo sistemos sukūrė skirtingas politines priemones, kad būtų patenkinti skirtingi besimokančiųjų poreikiai, pasiekta geresnių mokymosi rezultatų ir išvengta mokymosi nesėkmės. PSF projekto apibendrinta ataskaita buvo parengta, išanalizavus 14-os šalių, dalyvavusių PSF projekto apklausoje, švietimo sistemose taikomą atitinkamą politiką ir priemones (Europos Agentūra, 2019b).

Analizė parodė, kad nacionalinėje politikoje tiesiogiai nevertojamas mokymosi nesėkmės terminas ir jo reikšmė yra tik numanoma. Užuoat susiejusios mokymosi nesėkmę su asmenimis, kai kurios šalys pateikia įžvalgų, kaip **mokymosi nesėkmės prevencijos pažanga gali būti suprantama žvelgiant iš teigiamos sistemos perspektyvos ir skatinant procesus, vedančius į mokymosi sėkmę.**

Analizė parodė, kad beveik visos šalys yra įdiegusios tinkamą politiką. Tačiau jų politikos tikslai labai smarkiai skiriasi. Kai kurios šalys pabrėžia tikslinių priemonių, nukreiptų į asmenį, svarbą. Kitos - nurodo išsamias priemones, kurios turėtų būti veiksmingos mokyklos ar švietimo sistemos mastu.

Nepaisant mokymosi nesėkmės apibrėžimų ir požiūrių į ją įvairovės, esama ir bendrų šalių politikos siekių:

- įsitraukimo didinimas ir mokyklos nebaigimo atvejų skaičiaus mažinimas;
- dėmesio skyrimas žemų akademinų pasiekimų atvejams;
- skatinimas tobulinti visos mokyklos požiūrį tiek į mokymąsi, tiek ir į mokymą.

Šalių nurodomi pagrindiniai politikos prioritetai yra tokie: rizikos grupėje esančių mokinių identifikavimas ir pagalba jiems, pasiekimų tam tikrose srityse didinimas, pasiekimų spragų pašalinimas ir programų kūrimas, vertinimas ir pedagogika.

Projekto metu per apklausą surinkta šalių informacija atskleidė ir pagrindinius iššūkius, su kuriais susiduria šalys kovodamos su mokymosi nesėkme. Šie iššūkiai tokie:

- veiksmingai įgyvendinti įtraukiojo ugdymo politiką;
- stiprinti mokytojų gebėjimus;
- pagerinti pagalbos kokybę;
- sukurti veiksmingesnius valdymo, finansavimo ir stebėjimo mechanizmus.

Iš esmės, politikos apžvalga atskleidė poreikį įtraukti keletą dimensijų ir pasitelkti subalansuotą požiūrį, kad būtų sprendžiama mokymosi nesėkmės problema. Vertinant šalių požiūrius projekto rezultatai rodo, kad vietoj prastų akademinų rezultatų kompensavimo reikia sukurti įtraukią švietimo sistemą, kuri padidintų mokyklų galią ir pagerintų visų mokinių pasiekimus. **Norint pasiekti šio tikslo reikia, kad nacionalinės politikos, priemonės ir strategijos būtų pertvarkytos ir jose atsispindėtų sisteminis, turint omenyje mokyklą kaip organizaciją, požiūris. Tačiau tuo pačiu metu dėmesio centre turėtų būti besimokantysis, ir asmenys, kuriems kyla didžiausia rizika.**

PAGRINDINIAI POLITINIAI VEIKSMAI, KAIP IŠVENGTI MOKYMOSES NESĖKMĖS

Apibendrinamas mokslinių tyrimų ir švietimo politikos apžvalgos rezultatus, PSF projektas nustatė įtraukios politikos elementus, galinčius užtikrinti, kad mokyklos taptų teisingesnės. Projekte naudojamas ekosistemos modelis, kaip išsami politikos sistema, skirta mokymosi nesėkmės prevencijai. Jis apima keletą įtraukios švietimo politikos veiksnių, kurie gali padėti šalims pasiekti pažangos mokymosi nesėkmės prevencijos srityje.

Pagrindiniai politiniai veiksmai yra sugrupuoti į keturis ekosistemos lygius: nacionalinį / regioninį, bendruomenės, mokyklos ir individo.

Politiniai veiksmai nacionaliniu / regioniniu lygiu (makrosistema):

- socialinės nelygybės mažinimas, lygybės skatinimas ir kova su skurdu;
- švietimo, sveikatos, socialinės priežiūros, ūkio ir darbo ministerijų, tarp-sektorinio bendradarbiavimo rėmimas;
- mokyklos pasiekiamumo ir lankomumo gerinimas.

Politiniai veiksmai bendruomenės lygiu (egzosistema):

- bendruomenės mastu teikiamų pagalbos paslaugų padidinimas ir jų pasiekiamumo gerinimas;
- bendradarbiavimo tarp išorinių agentūrų / paslaugų teikėjų ir mokyklų skatinimas;
- tikslingas darbas su šeimomis.

Politiniai veiksmai mokyklos lygiu (mezosistema ir mikrosistema):

- įtraukios mokyklos lyderystės kūrimas;
- ugdymo programos, pasiekimų ir pažangos vertinimo ir pedagogikos lankstumas (plėtra);
- pagalbos, renkantis profesiją, teikimas ir lanksčių karjeros pasirinkimo galimybių sudarymas;
- pagalba besimokančiajam sveikatos ir gerovės požiūriu.

Politiniai veiksmai individo lygiu (mikrosistema):

- individualizuotų metodų taikymo skatinimas;
- kuo ankstyvesnis žemų akademinių pasiekimų pastebėjimas;
- kurso kartojimo metodo taikymo (antramečiavimo) mažinimas.

Ši mokymosi nesėkmės prevencijos programa apima ir papildo Europos Sąjungos bei kitas tarptautines programas, skirtas visų mokinių švietimo kokybei gerinti. Ji gali būti naudinga kaip pagrindas, svarstant nacionaliniu / regioniniu ir vietos lygmenimis, kaip švietimo politika gali padėti išvengti mokymosi nesėkmės. Kiekviena politikos sritis gali būti laikoma **potencialiu nacionalinių veiksmų tikslu**. Todėl ši programa gali būti politikos sričių konvertavimo į indikatorius ir (arba) jų įtraukimo į nacionalinius standartus dėl mokymosi nesėkmės prevencijos pagrindas.

Be to, šalys gali naudoti šią programą kaip **mokymosi nesėkmės prevencijos pažangos stebėsenos atskaitos tašką**. Ji gali palengvinti mokymąsi vieniems iš kitų ir keitimąsi žiniomis, kaip pritaikyti šias politikos sritis, perskirstyti ar paskirstyti finansinius išteklius ir kurti sinergiją tarp vietinių bei sistemos tarpininkų.

Apibendrinant PSF projektas pateikė įrodymų, kad aukštos kokybės įtraukiojo ugdymo sistemos gali padėti veiksmingai tenkinti įvairių besimokančiųjų poreikius ir apsaugoti nuo mokymosi nesėkmės. Visapusė politika nukreipta į lygybę ir įtrauktį, gali pagerinti švietimo sistemos bendrą veiksmingumą ir atskirų besimokančiųjų rezultatus. Paprastai tariant, kuo kokybiškesnė įtrauktis į švietimo sistemą tuo didesnė tikimybė, kad visi besimokantieji patirs sėkmę.

PROJEKTO REZULTATAI

Dvi projekto veiklos kryptys davė keturis tarpusavyje susijusius projekto rezultatus.

PSF literatūros apžvalga (Europos Agentūra, 2019a) atlikta pagal pirmą projekto veiklos kryptį. Ji pateikia Europos bei tarptautinių mokslinių tyrimų, susijusių su mokymosi nesėkmės prevencija įtraukiojo ugdymo kontekste, apžvalgą. Apžvalgos metu taip pat buvo nustatytos pagrindinės koncepcijos ir temos, kuriomis grindžiama mokymosi nesėkmės prevencijos politika ir praktika. Jos rezultatai pagrindė bei papildė antrąją projekto kryptį ir projekto sintezės ataskaitą.

Šalies informacijos teminė analizė apibendrina politikos informaciją, kurią pateikė 14 šalių, dalyvavusių projekto apklausoje. Analizė pateikiama teminių lentelių, kurios papildė ir projekto sintezės ataskaitą, forma. Šis darbas papildė kitus informacijos šaltinius, kuriuose aprašomos nacionalinės švietimo ir mokslo sistemos, pvz., Agentūros darbą **Šalies politikos apžvalga ir analizė** bei Agentūros auditą **Maltoje ir Islandijoje**.

PSF projekto sintezės ataskaitoje (Europos Agentūra, 2019b) pateikiama informacija iš dviejų projekto veiklos krypčių; tai yra projekto rezultatų apibendrinimas. Į ją įeina informacija apie tarptautinį ir Europos politikos kontekstą, literatūros apžvalgos rezultatai ir šalių informacijos analizės rezultatai. Ataskaitoje pateikiama mokymosi nesėkmės problemos apžvalga, analizuojant pagrindines politikas ir priemones, kurias skatina nacionalinės švietimo institucijos. Galiausiai joje akcentuojami įtraukios politikos (arba įtraukiojo ugdymo) sistemų veiksniai, įgalinantys pažangą mokymosi nesėkmės prevencijos srityje.

Ši **PSF galutinė apibendrinta ataskaita** apibendrina pagrindines projekto išvadas.

Šio projekto rezultatus galima rasti **PSF projekto interneto svetainėje** (www.european-agency.org/projects/PSF).

NAUDOTA LITERATŪRA

Bronfenbrenner U., 2005. 'The Bioecological Theory of Human Development' [Žmogaus vystymosi bioekologinė teorija], U. Bronfenbrenner (red.), *Making Human Beings Human: Bioecological Perspectives on Human Development* [Kaip žmogų padaryti žmogumi: Žmogaus vystymosi bioekologinės perspektyvos]. Thousand Oaks, CA: Sage

Europos Komisija, 2015 m. *Švietimas ir mokymas 2020. Mokyklų politika: Visuminis požiūris į mokyklą siekiant mokyklos nebaigusių asmenų skaičiaus mažinimo*. ec.europa.eu/assets/eac/education/experts-groups/2014-2015/school/early-leaving-policy_lt.pdf (paskutinį kartą naudota 2019 m. spalio mėn.)

Europos Komisija, 2017 m. *Mokyklų raida ir aukštos kokybės mokymas gerai gyvenimo pradžiai*. Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui. COM/2017/0248 final. eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?qid=1496304694958&uri=COM:2017:248:FIN (paskutinį kartą naudota 2019 m. balandžio mėn.)

Europos specialiojo ir inkliuzinio ugdymo plėtros agentūra, 2016 m. *Early School Leaving and Learners with Disabilities and/or Special Educational Needs: A Review of the Research Evidence Focusing on Europe* [Mokyklos nebaigimas ir negalių ir (arba) specialiųjų ugdymosi poreikių turintys mokiniai: į Europą orientuotų tyrimų įrodymų apžvalga]. (A. Dyson ir G. Squires, red.). Odensė, Danija. www.european-agency.org/resources/publications/early-school-leaving-and-learners-disabilities-andor-special-educational-0 (paskutinį kartą naudota 2019 m. lapkričio mėn.)

Europos specialiojo ir inkliuzinio ugdymo plėtros agentūra, 2017a. *Early School Leaving and Learners with Disabilities and/or Special Educational Needs: To what extent is research reflected in European Union policies?* [Mokyklos nebaigimas ir negalių ir (arba) specialiųjų ugdymosi poreikių turintys mokiniai: Kokiu mastu tyrimai atsispindi Europos Sąjungos politikoje?]. (G. Squires ir A. Dyson, red.). Odensė, Danija. www.european-agency.org/resources/publications/early-school-leaving-and-learners-disabilities-andor-special-educational (paskutinį kartą naudota 2019 m. lapkričio mėn.)

Europos specialiojo ir inkliuzinio ugdymo plėtros agentūra, 2017b. *Raising the Achievement of All Learners in Inclusive Education: Lessons from European Policy and Practice* [Visų įtraukiojo ugdymo mokinių pasiekimų gerinimas: Europos politikos ir praktikos pamokos]. (A. Kefallinou ir V. J. Donnelly, red.). Odensė, Danija. www.european-agency.org/resources/publications/raising-achievement-all-learners-project-overview (paskutinį kartą naudota 2019 m. lapkričio mėn.)

Europos specialiojo ir inkluzinio ugdymo plėtros agentūra, 2019a. *Preventing School Failure: A Review of the Literature [Mokymosi nesėkmės prevencija: Literatūros apžvalga]*. (G. Squires ir A. Kefallinou, red.). Odensė, Danija. www.european-agency.org/resources/publications/preventing-school-failure-literature-review (paskutinį kartą naudota 2020 m. vasario mėn.)

Europos specialiojo ir inkluzinio ugdymo plėtros agentūra, 2019b. *Preventing School Failure: Examining the Potential of Inclusive Education Policies at System and Individual Levels [Mokymosi nesėkmės prevencija: įtraukiojo ugdymo politikos potencialo sistemos ir asmens lygmenimis tyrimas]*. (A. Kefallinou, red.). Odensė, Danija. www.european-agency.org/resources/publications/preventing-school-failure-synthesis-report (paskutinį kartą naudota 2020 m. vasario mėn.)

Sekretoriatas:

Østre Stationsvej 33
DK-5000
Odense C
Denmark
Tel. +45 64 41 00 20
secretariat@european-agency.org

Biuras Briuselyje:

Rue Montoyer 21
BE-1000
Brussels
Belgium
Tel. +32 2 213 62 80
brussels.office@european-agency.org

www.european-agency.org